

नेपाली साहित्यमा 'हिमाली गुराँस' पत्रिकाको योगदान

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभाग, स्नातकोत्तर तहको
दसौँ पत्रको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

चेतना भण्डारी
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं
२०६९

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्घायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षका विद्यार्थी चेतना भण्डारीले नेपाली साहित्यमा 'हिमाली गुराँस' पत्रिकाको योगदान शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । निकै लगनशीलता र परिश्रमपूर्वक तयार पार्नु भएको यस शोधकार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति :-२०६९/०६/२४

.....

डा.गोपीन्द्र पौडेल

उपप्राध्यापक

नेपाली केन्द्रीय विभाग, त्रिभुवन
विश्वविद्यालय कीर्तिपुर, काठमाडौं ।

मिति : २०६९/०६/२४

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागका छात्रा चेतना भण्डारीले स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नु भएको नेपाली साहित्यमा 'हिमाली गुराँस' पत्रिकाको योगदान शीर्षकको शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

हस्ताक्षर

प्रा. डा. देवी गौतम)

.....

(विभागीय प्रमुख)

सहप्रा. गोपीन्द्र पौडेल

.....

(शोधनिर्देशक)

(बाह्य परीक्षक)

.....

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागद्वारा निर्धारित स्नातकोत्तर तहको आंशिक परिपूर्तिका लागि दशौँ पत्रको प्रयोजनार्थ तयार पारिएको हो । नेपाली केन्द्रीय विभाग, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुरले नेपाली साहित्यमा 'हिमाली गुराँस' पत्रिकाको योगदान शीर्षकमा तयार पारी शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधपत्रका रूपमा प्रस्तुत गर्ने अवसर प्रदान गरेकोमा म यस विभाग र विभागप्रमुख प्रा.डा. देवी गौतम प्रति कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्न निरन्तर रूपमा कुशल निर्देशन गर्नुहुने आदरणीय गुरु डा. गोपीन्द्र पौडेल प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधकार्यलाई सम्पन्न गर्नका लागि 'हिमाली गुराँस' पत्रिकाका सम्पादक तथा प्रकाशक खिमानन्द पोखरेलले आवश्यक पत्रपत्रिका तथा अन्य सूचना उपलब्ध गराउने कार्यमा विशेष रूपले सहयोग पुऱ्याउनुभएको छ । आदरणीय गुरु खगेन्द्र प्रसाद लुइटेले बाट पनि सामग्रीसङ्कलन र व्यवस्थापनमा प्रशस्त सहयोग मिलेको छ । कम्प्युटर टङ्गणमा सहयोग गर्ने श्री सुरेन्द्र रिजाललाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । मित्र राजेन्द्र गौतमले पनि यस शोधकार्यलाई सम्पन्न गर्नका लागि प्रशस्त सहयोग गर्नु भएको छ । तसर्थ 'हिमाली गुराँस' पत्रिका परिवार लगायत उहाँहरू सबैमा हार्दिक आभार तथा धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्रको उद्देश्य 'हिमाली गुराँस' पत्रिकाको स्वरूप, व्यवस्थापन पक्ष र साहित्यिक योगदानको सर्वेक्षण, मूल्याङ्कन र विश्लेषण गर्नु रहेको छ । प्राप्त सहयोग, सल्लाह र निर्देशनले यो शोधकार्य सजिलै सम्पन्न भएको हो । मूल्याङ्कन गर्ने कार्य बाँकी रहेकाले सोका लागि यो शोधपत्रलाई नेपाली केन्द्रीय विभाग, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर समक्ष प्रस्तुत गरेको छु ।

मिति :- २०६९/०६/२४

तह :- स्नातकोत्तर

शोधार्थी

(चेतना भण्डारी)

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर, काठमाडौँ ।

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद

	पृष्ठ संख्या
१. शोधपरिचय	१ - ६
१.१ विषय परिचय	१
१.२ समस्या कथन	१
१.३ शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.४ पूर्व कार्यको समीक्षा	३
१.५ अध्ययनको औचित्य	४
१.६ अध्ययनको सीमा	४
१.७ शोधविधि	५
१.८ शोधपत्रको ढाँचा	६

दोस्रो परिच्छेद

२. 'हिमाली गुराँस' पत्रिकामा प्रकाशित रचनाहरूको कालक्रमिक विवरण र वर्गीकरण	७ - ३६
२.१ 'हिमाली गुराँस'मा प्रकाशित रचनाहरूको विवरण	७
२.२ 'हिमाली गुराँस'मा प्रकाशित रचनाहरूको वर्गीकरण	३५
२.३ निष्कर्ष	३६

तेस्रो परिच्छेद

३. 'हिमाली गुराँस' मा प्रकाशित पद्य रचनाहरूको विश्लेषण	३७ - ६६
३.१ विषय परिचय	३७
३.२ विश्लेषणका आधारहरू	३९
३.२.१ विषयवस्तु तथा प्रवृत्तिका आधारमा 'हिमाली गुराँस'मा प्रकाशित	

पद्य रचनाहरूको विश्लेषण	३९
३.२.२ शिल्प संरचनाका आधारमा 'हिमाली गुराँस' मा प्रकाशित	
पद्य रचनाहरूको विश्लेषण	५९
३.३ निष्कर्ष	६६

चौथो परिच्छेद

४. 'हिमाली गुराँस' मा प्रकाशित गद्य रचनाहरूको विश्लेषण	६७ - ९२
४.१. विषय प्रवेश	६७
४.२ विश्लेषणका आधारहरू	६८
४.३ विषयवस्तु तथा प्रवृत्तिका आधारमा 'हिमाली गुराँस' मा प्रकाशित कथाहरूको विश्लेषण	६९
४.४ शिल्प संरचनागत प्रवृत्तिका आधारमा 'हिमाली गुराँस' मा प्रकाशित रचनाहरूको विश्लेषण	७६
४.५ 'हिमाली गुराँस' मा प्रकाशित निबन्ध तथा लेखहरूको विश्लेषण	८१
४.६ 'हिमाली गुराँस' मा प्रकाशित नाटकहरूको विश्लेषण	८२
४.७ 'हिमाली गुराँस'मा प्रकाशित संस्मरणहरूको विश्लेषण	८५
४.८ 'हिमाली गुराँस' प्रकाशित समालोचनाहरूको विश्लेषण	८७
४.९ 'हिमाली गुराँस'मा प्रकाशित अन्य विविध रचनाहरूको विश्लेषण	९०
४.१० नेपाली साहित्यमा 'हिमाली गुराँस' पत्रिकाको योगदान	९२

पाँचौ परिच्छेद

५. उपसंहार तथा निष्कर्ष	९८ - १०१
५.१ उपसंहार	९८
५.२ निष्कर्ष	१०१
सन्दर्भ सामग्री सूची	१०२-१०३
परिशिष्ट-खण्ड :	१०४-१०९

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

अप्र.	-	अप्रकाशित
क्र.सं.	-	क्रम सङ्ख्या
चौ.सं.	-	चौथो संस्करण
जि.प्र.का.	-	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
डा.	-	डाक्टर
ते.सं.	-	तेस्रो संस्करण
त्रि.वि.	-	त्रिभुवन विश्व विद्यालय
द.नं.	-	दर्ता नम्बर
दो.सं.	-	दोस्रो संस्करण
पाँ.सं	-	पाँचौं संस्करण
पृ.	-	पृष्ठ
प.सं.	-	प्रथम संस्करण
प्रा.	-	प्राध्यापक
प्रा.लि.	-	प्राइभेट लिमिटेड
वि.सं.	-	विक्रम सम्वत्
सम्पा.	-	सम्पादक
सा.सं.	-	सातौं संस्करण
हि.गु.	-	हिमाली गुराँस